

100

CEI MAI MARI SCRIITORI ROMÂNI

Ediția a II-a, revizuită

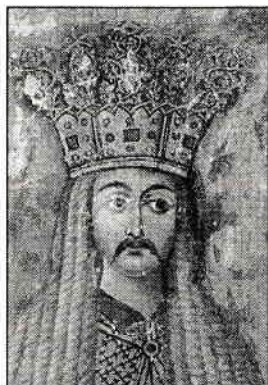
Prefață de EUGEN URICARU

EDITURA ORIZONZURI

Prefață	5
1. Neagoe Basarab	7
2. Miron Costin	10
3. Dosoftei.....	14
4. Ion Neculce.....	17
5. Dimitrie Cantemir.....	19
6. Ion Budai-Deleanu.....	24
7. Dinicu Golescu	28
8. Anton Pann	31
9. Ion Heliade-Rădulescu.....	35
10. Costache Negruzzi	39
11. Grigore Alexandrescu	43
12. Nicolae Filimon	47
13. Vasile Alecsandri.....	50
14. Dimitrie Bolintineanu	54
15. Petre Ispirescu.....	57
16. Alexandru Odobescu	60
17. Alecu Russo	63
18. Bogdan Petriceicu-Hasdeu.....	66
19. Ion Creangă.....	70
20. Ioan Slavici	74
21. Mihai Eminescu.....	78
22. Ion Luca Caragiale.....	83
23. Alexandru Macedonski.....	87
24. Barbu Delavrancea.....	92
25. Duiliu Zamfirescu.....	95
26. Alexandru Davila.....	100
27. Constantin Stere.....	103
28. George Coșbuc.....	107
29. Nicolae Iorga	111
30. Hortensia Papadat-Bengescu	115
31. Emil Gârleanu	119
32. Gala Galaction	122
33. Mihail Sadoveanu	126

34. Tudor Arghezi.....	131
35. George Bacovia.....	136
36. Ion Minulescu.....	140
37. Octavian Goga.....	144
38. Ion Agârbiceanu.....	148
39. George Ciprian.....	152
40. Panait Istrati.....	155
41. Liviu Rebreanu.....	158
42. Vasile Voiculescu.....	163
43. Mateiu I. Caragiale.....	167
44. Ion Al. Brătescu-Voinești.....	170
45. George Topîrceanu.....	173
46. Alexandru Kirîțescu.....	177
47. Victor Eftimiu.....	181
48. Ion Pillat.....	185
49. Adrian Maniu.....	189
50. Cezar Petrescu.....	193
51. Ion Marin Sadoveanu.....	197
52. Urmuz.....	201
53. Gib I. Mihăescu.....	205
54. Camil Petrescu.....	209
55. Lucian Blaga.....	213
56. Ion Barbu.....	217
57. Ion Vinea.....	221
58. Tristan Tzara.....	225
59. Ionel Teodoreanu.....	228
60. Benjamin Fundoianu.....	232
61. George Mihail Zamfirescu.....	236
62. George Călinescu.....	239
63. Alexandru Philippide.....	243
64. Anton Holban.....	247
65. Zaharia Stancu.....	252
66. Tudor Mușatescu.....	257
67. Dan Botta.....	261
68. Ilarie Voronca.....	265
69. Pavel Dan.....	268
70. Mircea Eliade.....	272
71. Mihail Sebastian.....	275
72. Mihai Beniuc.....	278

73. Geo Bogza	283
74. Eugen Ionescu.....	287
75. Emil Cioran.....	291
76. Radu Tudoran	294
77. Eugen Jebeleanu	298
78. Emil Botta.....	302
79. Aurel Baranga.....	306
80. Vintilă Horia	310
81. Constantin Virgil Gheorghiu	313
82. Gellu Naum.....	317
83. Horia Lovinescu.....	322
84. Ion D. Sârbu.....	326
85. Marin Preda	330
86. Ștefan Augustin Doinaș	333
87. Eugen Barbu	337
88. Petru Dumitriu	341
89. Constantin Chiriță.....	345
90. Leonid Dimov	348
91. A.E. Baconsky	351
92. Ștefan Bănuțescu	355
93. Teodor Mazilu	359
94. Titus Popovici.....	362
95. Dumitru Solomon	365
96. Nichita Stănescu	369
97. Nicolae Labiș	373
98. Marin Sorescu.....	376
99. Ioan Alexandru	380
100. Mircea Nedelciu.....	384

Neogoe Basarab

„...Avem în față o operă de o excepțională valoare literară, politică, diplomatică, didactică și filozofică, într-o traducere românească din secolul al XVII-lea, de o inegalabilă frumusețe (...). Paternitatea lui Neogoe Basarab asupra acestei opere, ce reprezintă una dintre culmile cele mai strălucite ale literaturii de expresie slavonă din Europa Răsăriteană, n-a fost niciodată pusă la îndoială de cercetătorii din alte țări (Lavrov, Romanski, Sârcu, Iațimirski), fiind cu toții de acord că ea este o excepțională întruchipare a gândirii românești.”

Gheorghe Mihăilă

Neogoe Basarab (1482/?! – 1521), filozof, poet, om de stat. Fiu adoptiv al lui Pârnu Craiovescu și „fiu sufletesc” al patriarhului Nifon. Mare postelnic și mare comis în Țara Românească. Domnitor al Țării Românești (1512). În timpul scurtei sale domnii s-a dovedit a fi un mare iubitor de cultură. Printre altele, este ctitorul Mănăstirii Curtea de Argeș. La comanda lui, călugărul Gavril va scrie *Viața lui Nifon*. Acceptarea în rândurile scriitorilor a lui Neogoe Basarab a rămas multă vreme controversată; abia *Dicționarul scriitorilor români*, din 1995, sub redacția lui Mircea Zăciu, Marian Papahagi și Aurel Sasu, acceptă să-l discute ca atare, până atunci (și chiar de atunci încoace încă) fiind discutat sub genericul operei sale fundamentale, *Învățăturile lui Neogoe Basarab către fiul său Theodosie* (titlul exact fiind, de fapt, *Învățăături ale bunului și credinciosului Domn al Țării Românești Neogoe Basarab Voevod către fiul său Teodosie Voevod*), după versiunea românească de la 1654, textul original, în limba slavonă datând cu peste 100 de ani mai înainte. Paternitatea acestei opere fiind tranșată de-acum în favoarea lui, aproape în unanimitate de cercetătorii români ca și de cei străini (ba încă de cei străini cu mai mult aplomb), locul său trebuie acceptat de drept în istoria

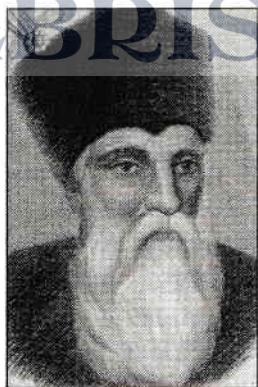
literelor noastre „printre marii noștri scriitori” (George Ivașcu). La vârsta de 30 de ani, în 1512, este înscăunat ca domn al Țării Românești. Domnește relativ puțin (1512-1521), dar se ilustrează ca un înțelept, ca un strateg bun al relațiilor pașnice cu vecinii.

*

Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie, operă prin excelență parenetică, ne este cunoscută acum în versiuni diferite în trei limbi – cea mai veche, în slavonă, păstrată în Biblioteca Națională din Sofia (pe opere), o alta, grecească, din secolul al XVII-lea, aflată la Mănăstirea Diohisiat, de la Muntele Athos (a fost semnalată de învățatul grec Spyridon Lampros), și o versiune românească, datată la 1654 (publicată în 1843 cu litere chirilice și pe care Nicolae Iorga a tipărit-o cu caractere latine) aflată în prezent la Biblioteca din Blaj (interesant de remarcat este faptul că la Biblioteca Academiei Române mai există alte șapte manuscrise, copii mai noi ale acestei opere, fiecare cu adăugiri și omisiuni diferite). *Învățăturile* constituia în epocă un manual pentru principii care se pregăteau să preia conducerea țării: „Fătul meu Theodosie și voao cinstiților și dulcilor miei domni, care veți fi în urma noastră domni și biruitori țării acesteia” – își începe Neagoe Basarab învățăturile sale. Un manual, dar și o carte de înțelepciune care delimitează condiția și rolul conducătorului de popoare. Lucrarea este împărțită în două secțiuni. Prima reprezintă un manual de morală a conducătorului, ilustrat cu exemple din cărțile care circulau în epocă (*Panegiricul lui Constantin cel Mare* de Eftimie, *Varlaam și Ioasaf* ș.a.). Atitudinea este de o riguroasă morală ascetică, domnitorul fiind considerat un supus, ca toți ceilalți, al Divinității. Partea a doua cuprinde reguli practice de știința conducerii unei țări. „Vai de domnul cel ce-și dă cinstea altuia și vai de țara cea care o stăpânesc mulți” – sună primul sfat al lui Neagoe Basarab. Interesant este că domnul trebuie să se ferească de rude, „că cel ce va să fie domn adevărat, aceluia nu i se cade să aibă rudenii, ci numai slugi drepte”. Este și manualul de căpătâi al monarhului absolut, singurul în măsură să dispună de supuși și de țară: „Deci, de nu vei fi tu harnic să cunoști turma ta și să le împarți tuturor pre dreptate, ce domn și ce păstor te vei chema când vei lăsa să se amestece toți în lucrurile domniei tale și să fie domni ca și tine sau să se bage în venitul țării tale?” Dar, așa cum observă Manuela Tănăsescu, „nu apare nicăieri ideea stăpânirii prin forță, teamă sau constrângere”. Prințul trebuie să domine prin capacitatea intelectuală superioară. Forța unui domn stă în rațiunea sa dreaptă, în puterea de a discerne faptele, în cumpătul pe care-l dovedește în acțiuni,

cu alte cuvinte, în înțelepciunea sa, mijloc unic de a obține încrederea poporului. În statutul monarhului absolut apar și elementele spiritului democrat: „Să luați sfat și de la cei mari, și de la cei ai doilea, și de la cei mai de jos, că așa să cade. Să mergi cu dâșii într-un loc de taină și să sfătuiți toate sfaturile, și care vor fi mai bune să le primiți în inimile voastre, iar care nu vă vor fi de folos voi le lăsați. Și să nu oprești pe nimeni să grăiască la sfat zicând «Iată că cuvintele tale nu sunt nici de o treabă, că grăiși niște cuvinte în zadar». Ce toate cuvintele, ale tuturor le primește a fi bune...” Neagoe Basarab nu este numai un domnitor înțelept, ci și un poet inspirat, ca în acest pasaj de autentică proză poetică dedicat mamei sale: „Iar tu, maica mea, niciodată n-ai avut odihnă, nici ziua, nici noaptea, nici măcar într-un ceas, nici te-ai săturat niciodată de osteneală. Pentru aceea, iubita mea maică, te chem pre tine, că ești mai ostenitoare decât albina și decât păsările ceriului și decât peștii mării.”

REFERINȚE CRITICE: Nicolae Iorga, *Căutarea subiectelor proprii*, în *Istoria literaturii românești. Introducere sintetică*, 1929; Constantin Noica, *Ce e etern și ce e istoric în cultura românească*, în *Pagini de suflet românesc*, 1943; Alexandru Piru, *Învățăturile lui Neagoe Basarab*, în *Istoria literaturii române*, 1964; Dan Zamfirescu, *Neagoe Basarab și învățăturile către fiul său Theodosie. Probleme controversate*, 1973; *Literatura română în epoca Renașterii*, 1984; Dan Horia Mazilu, *Proza oratorică în literatura română veche*, II, 1989.

Miron Costin

„Sursele expresivității sale se află în starea obișnuită a limbii epocii, care reprezintă pentru noi, cititorii de astăzi, starea ei metaforică. Însă, spre deosebire de Ureche, cronicar mai interesant atunci când nu e conștient de efectele artistice ale creației sale și care izbândește când nu intenționează cu orice preț, pe Costin îl preferăm în postura de creator conștient. Iar terenul pe care a revoluționat, cu adevărat, a fost sintaxa.”

Eugen Negrici

Miron Costin (1633-1691, Roman), istoric, prozator și poet. Fiul lui Ion (sau Iancu) Costin, hatman, și al Saftei (n. Scoarțeș), nepoată a domnitorului Miron Barnovschi, înrudită cu familiile boierești Balica și Movilă. Tatăl lui Nicolae Costin, poet. Politica filopolonă a tatălui său îi aduce încă din copilărie titlul de nobil polon. Miron Costin a studiat în Polonia (1647-1652), la colegiul iezuit din Bar, mutat pentru un timp la Camenița. Avea cunoștințe de literatură și istorie antică, de geografie, logică și teologie. Cunoștea latina, polona, rusa, turca și maghiara. A debutat cu versuri despre primul descălecat al Moldovei tipărite în *Psaltirea în versuri* a lui Dosoftei (1673). A tradus *Istoria Ardealului* de L. Toppeltin (1672-1674) și tot din această perioadă datează poemul *Viața lumii*. În 1675 scrie *Letopisețul Țării Moldovei de la Aaron Vodă încoace*, iar în 1677, în limba polonă, *Cronica Țărilor Moldovei și Munteniei* (*Cronica polonă*). Legăturile cu mediul polon (cultural și politic), averea și cultura dobândită i-au asigurat un loc de frunte printre marii boieri ai țării. Ca demnitar, a trecut prin dregătoriile de sluger, paharnic, pârcălab, mare comis, mare vornic de Țara de Sus și Țara de Jos. În tot acest interval a fost martor la succedarea a 12 domnitori, fiind adânc implicat în evenimentele timpului. Intrigile țesute în jurul Curții domnești

UBRIS | We know books

i-au adus sfârșitul tragic, cronicarul și fratele său Velicico fiind decapitați din ordinul domnitorului Constantin Cantemir, din cauza relațiilor secrete cu polonezii. Activitatea sa este cu mult mai extinsă, grație culturii întinse și sistematice, de profil umanistic și clasicist.

*

Alături de Grigore Ureche și Ion Neculce, Miron Costin compune triada cronicarilor moldoveni, a căror operă individuală, prin completare reciprocă, a fost adesea considerată un tot unitar. Miron Costin este autorul *Letopiseșului Țării Moldovei* (1675), pe care îl continuă „de la Aaron-Vodă încoace” și cuprinde istoria Moldovei în intervalul 1595-1661, preluându-l din punct de vedere cronologic de la Grigore Ureche, la fel cum Ion Neculce avea să întregască, în linii mari, letopiseșul scris de Miron Costin. *Letopiseșul* scris de Miron Costin cuprinde trei secțiuni, egal distribuite ca importanță și spațiu afectat evenimentelor: epoca de până la Vasile Lupu (reconstituită pe baza izvoarelor istorice); domnia lui Vasile Lupu (19 ani) și perioada ulterioară domniei acestuia, surprinsă prin intermediul a numeroase aspecte memorialistice. Autorul se arată continuu preocupat de cauzalitățile evenimentelor, iar încercarea de a explica resortul lor ascuns e adesea însoțită de ample digresii (mobiluri anecdotice și cărturărești, biografii și procedee de portretizare), unele cu valoare literar-nuvelistică. Acestora le adaugă propriile comentarii sau explicații teologice sedimentate în elemente cu valoare morală. Principala calitate a *Letopiseșului* o constituie arta narativă, ilustrată prin amănunte inedite, pitorești, vesele sau tragice. Caracterul autonom al unora dintre episoade, care pot fi citite ca secvențe literare independente (moartea lui Constantin Movilă, uciderea lui Vasile Stroici după lupta de la Cornul lui Sas, complotul și trădarea lui Gheorghe Ștefan față de domnitorul Vasile Lupu, tentativa de otrăvire a vornicului Bucioc de către Gaspar Grațiani), dă *Letopiseșului* o mare densitate și dinamică, toate putând fi considerate compoziții literare, fără însă ca acestea să fie însoțite și de savoarea limbajului, încă prea puțin unitar din punctul de vedere al valorilor limbii literar-artistice. Totuși, pentru prima dată în cultura noastră, devine foarte vizibil efortul artistic direcționat spre valorile limbajului. Printre procedeele literare întâlnite la Miron Costin și utilizate în *Letopiseș*, un loc de seamă îl ocupă repetițiile cu caracter retoric, anafora, interogațiile și exclamațiile, însoțite de maxime, cugetări, aforisme. Cronicarul recurge la alternarea limbajului (cel direct cu cel indirect), la dialog, utilizând ironia, descripția, metafora. Portretele,

individualizate după criterii personale și cu doze apreciabile de simpatie ori antipatie, alterează caracterul obiectiv. Demn de semnalat este că autorul meditează pe marginea faptelor, cărora le extrage semnificațiile spre a le reda posterității cu o certă încărcătură aforistică. *Viața lumii* este un poem de meditație filozofică, primul de acest gen din literatura română, scris între 1671 și 1673, în versuri de 13-14 silabe. Au fost semnalate influențe ale unor autori reprezentativi polonezi: Jan Kochanowski, Mikolay Rej, Mikolay Sep Szazynski. Tema o reprezintă meditația asupra sorții schimbătoare, motivul *fortuna labilis* având o vechime milenară. Poemul, în care sunt detectabile reminiscențe din Ovidiu și Horațiu, dezvoltă ideea scurgerii ireparabile a timpului, inclusiv în privința sistemelor planetare, în raport cu și mai trecătoarea existență umană. Inexorabila stingere universală este cuprinsă între limitele unei concepții teologice. Valoarea sa literară trebuie pusă în legătură cu posibilitățile poetice ale limbii române. Conștient de noutatea inițiativei sale, Miron Costin își inițiază cititorul în universul poeziei. Cele două predoslovii conțin un scurt tratat de prozodie, primul în literatura română, cu noțiuni despre valorile efonice ale limbii prin măsură, rimă, silabe scurte și lungi. *Viața lumii* a influențat ulterior literatura românească, atât pe cea folclorică, cât și pe cea cultă. *De neamul moldovenilor, din ce țară au ieșit strămoșii lor* este un text polemic. Miron Costin se ridică împotriva tuturor „băsnitorilor” și a celor care pun la îndoială latinitatea românilor. Consecințele acestei atitudini sunt cu mult mai importante, deoarece, cu acest prilej, autorul se delimitează de afirmațiile unora dintre contemporani și le contestă autoritatea de pe poziții foarte înaintate, aproape științifice. Autorul definește istoria ca fenomen și cercetarea ei ca întreprindere cărturărească, insistând asupra verificării atente a informațiilor, a obiectivității și responsabilității celui care scrie despre trecutul națiilor. Observațiile sale pot fi considerate un adevărat îndreptar de conduită în activitatea istoricilor. Pornind de la ele, Miron Costin aduce unul dintre cele mai înalte elogii cărții ca izvor de înțelepciune, ca fundament de cultură, și cititului ca activitate intelectuală: „Că nu ieste alta și mai frumoasă și mai de folos în toată viața omului zăbavă decât cititul cărților.” Dincolo de aceste idei conținute, în planul concret, *De neamul moldovenilor, din ce țară au ieșit strămoșii lor* schițează ideile de bază despre începuturile neamului nostru, cu izvoare bogate din Dio Cassius, Quintus, Curtius, Plutarh, Eutropius, precum și din lucrările unor contemporani, lucrări față de care spiritul său se manifestă uneori independent și critic. Aproximează mai bine decât istoricul maghiar Toppeltin momentul

IBRIS | We know books

istoric și datează evenimentele, fără a avea întru totul dreptate. Ca punct al demonstrației, Miron Costin alege înrudirea cu italienii, ale căror tinuturi le prezintă în lumini idilice, neascunzându-și mândria de a aparține originii romanice. Face apel la etnografie, prin exemple despre portul și obiceiurile locuitorilor din provinciile istorice românești. Deși sunt scrise în limba polonă, lucrările sale *Cronica Țărilor Moldovei și Munteniei* (1677), cunoscută sub numele *Cronica polonă*, și *Istorie în versuri polone despre Moldova și Țara Românească* (1684), numită și *Poema polonă*, pot fi considerate de aceeași sorginte cu *De neamul moldovenilor*; faptul că au fost scrise și versificate în limba polonă denotă o intenție pe care astăzi o numim propagandistică. Opera sa, o obiectivare a unei conștiințe ce valorizează cu obstinație cuvântul scris, dezvăluie o concepție literară aplicată în toate lucrările sale, inclusiv în cele cu conținut istoric, în care se ilustrează și se realizează substanțial ca scriitor.

REFERINȚE CRITICE: Dumitru Almaș, *Miron Costin* (două volume), 1939; Dumitru Almaș, *Miron Costin, cronicarul*, 1973; Miron Costin, *Opere*, ediție îngrijită și prefată de P.P. Panaitescu, 1958; Dumitru Velciu, *Miron Costin. Interpretări și comentarii*, 1973; Doina Curticăpeanu, *Orizonturile vieții în literatura veche românească*, 1975; Enache Puiu, *Viața și opera lui Miron Costin*, 1975; Dan Horia Mazilu, *Barocul în literatura română veche din secolul al XVII-lea*, 1976; Dan Horia Mazilu, *Proza oratorică în literatura română veche*, II, 1989; Mircea Scarlat, *Introducere în opera lui Miron Costin*, 1976; Eugeniu Russev, *Miron Costin*, 1978; Eugen Negrici, *Narațiunea în cronicile lui Grigore Ureche și Miron Costin*, ediția a II-a, 1998.

Dosoftei

„Dăruit cu har poetic, mitropolitul Moldovei vine spre noi, blând și melancolic, împreună cu cea mai veche legiune de scriitori din literatura noastră, lipsiți în mod aproape egal de șansă, dar luptând, fiecare, pentru supraviețuire în logosul recuperator de istorie.”

Mircea Muthu

Dosoftei (1624-1693, Zolkiew, azi Nesterov, Ucraina), poet, traducător, teolog. Numele monahal al lui Dimitrie Barila. Fiu al lui Leonte Barila și al Mariei, de origine aromână. Om deplin al Renașterii românești, mitropolitul Dosoftei, așa cum s-a impus în conștiința istoriei literare, și-a format cultura teologică în Polonia, unde a studiat (la Școala din Lemberg, organizată de Petru Movilă), pe lângă canonul bisericesc, și limbile clasice – greaca și latina –, el fiind, oricum, vorbitor de rusă și poloneză. Admirația, de mai târziu, a contemporanului său Ion Neculce nu era neîntemeiată când îl socotea „prea învățat”, știind „elinește, latinește, rusește și altele”. Așa se și explică rapidă sa ascensiune în ranguri bisericești. În 1649, la vârsta de 25 de ani, era încă monah la Mănăstirea Probota (Probata), pentru ca în 1658, la 34 de ani, să fie ales episcop la Huși, iar în 1659 să fie strămutat, cu același rang, la Roman, unde se va produce apropierea și prietenia cu Miron Costin. În 1664, la curtea domnitorului Eustratie Dabija, îl va cunoaște pe Dositei Notara, viitorul patriarh al Ierusalimului, de care se va lega, de asemenea, printr-o frumoasă prietenie. Ajuns în aceste *cinuri*, Dosoftei acordă o mare atenție culturii, reorganizării serviciului liturgic pentru a fi rostit în limba română, tipăriturilor, el însuși începând să traducă (versificând), în 1668, *Psalmii* lui David, la care va lucra „cu multă trudă și vreme îndelungată”, cum se exprima el însuși („cinci ani foarte cu osârdie mare”) în prefața

primei ediții a acesteia, din 1673, ieșită de sub teascurile tipografiei rutene din Uniev, în Polonia. În 1671 ajunge mitropolit al Moldovei.

*

Deși fixată pe coordonate exclusiv religioase, opera literară a mitropolitului Dosoftei este diversă tematic și nu mai puțin variată în privința procedeeleor de exprimare, de la traduceri și adaptări, în limba română sau în alte limbi, la compoziții originale ori compilații, de la scrieri în versuri sau în proză artistică la comentarii teologice și filologice etc. Cartea de căpătâi, cea mai împlinită și cea mai cunoscută, rămâne, desigur, *Psaltirea sfântului prooroc David* sau, după cum a intrat în conștiința publică, *Psaltirea în versuri*, tipărită la Uniev, în Polonia, în 1673, mult mai mult decât o simplă tălmăcire a textului biblic, dovădindu-se a fi „întâiul monument de limbă poetică românească” (Nicolae Manolescu) și, de fapt, „cea dintâi lucrare de acest soi la ortodocși” (Sextil Pușcariu); autorul izbutește să „re-creeze cu mijloace proprii unul dintre monumentele capitale ale poeziei universale” (George Ivașcu). Alături de aceasta se așază cronologia *Domnii Țării Moldovei*, versificată în peste 130 de versuri, adăugată la *Molitvelnicul* din 1681 și, în 1683, la *Parimii*, de asemenea, traducerile în proză, din limba greacă, a *Cronografului* lui Matei Kiglas, sub titlul *Hronograf al împăraților. Nouă adunare deosebite istorii*, rămas într-o copie manuscrisă de la 1732, *Istoriile* lui Herodot și *Mântuirea păcătoșilor* de Agapie Landos, alături de revizuirea textului lui Nicolae Milescu, în *Biblia* de la București (1688) etc. Avem, iată, ansamblul unei impresionante osârdii creatoare, datorită „primului poet de clasă europeană” (I.C. Chițimia), atât prin instinct, cât și prin erudiție. „Dosoftei se integrează spiritului medieval răsăritean prin modul cum receptează și își apropie lirismul biblic. *Psaltirea în versuri* reafirmă una dintre caracteristicile poeziei ecleziastice bizantine, și anume faptul că într-însa cele două elemente – rugăciunea și contemplația personală – sunt mai puțin separate unul de altul decât în poezia occidentală. Viziunea biblică trece prin prisma celei folclorice, operându-se adevărate sinteze la nivelul traducerilor creatoare prin excelență. (...) Elegiacă, meditația lui Dosoftei se află pe aceeași lungime de undă cu cea a marilor noștri cronicari. Cerul se întâlnește cu pământul într-o istorie vitregă, limitativă pentru cărturarul care – în alte condiții – ar fi cântat, poate, pe o altă liră. *Lamento-ul* desprins din trunchiul lui *ubi sunt* și constitutiv poeziei psalmice înflorește și aici în *frageda carne a gândului* (Vasile Voiculescu), a cuvântului: «Ca otava să triace/De soare

LIBRIS | We know books

și de vânt riace/De dimineată-i cu floare/Sara-i veștedă de soare/A doua zi să usucă/Ca-n cuptori când o aruncă» (*Psalmul* 89). Simpla și proaspătă metaforă a ierbii cosite întâia oară [din original] este înlocuită cu o meditație mult mai profundă (...) Gama variată a sentimentelor este reprodusă și nuanțată de interpretul *Psalmilor* cărora li se păstrează nealterată esența biblică. Contururile stângace ale imaginilor echivalente cu originalul conferă tălmăcirii un aer de naivitate propriu meșterilor iconari din Răsărit. Hieratizarea nu este însă forțată; starea limbii constituie o piedică naturală, dar poetul știe să păstreze *densitatea de lichid greu a frazei* ce izvodește *grațios de rigide picturi primitive pe lemn* (George Călinescu). Meditația gravă, structurată pe motivul *vanitas vanitatum et omnia vanitas*, este însoțită, ca în exemplul de mai sus, de elogierea bunătăților pământului, precum și de aceea a omului ca ființă gânditoare. În acest context mai larg, truda îndelungată, de cinci ani, urmată de constante reveniri asupra psalmilor mărturisește conștiința estetică și geniul unui om care privea drept necesară și normală adaptarea românească a textului.” (Mircea Muthu)

REFERINȚE CRITICE: George Ivașcu, *Istoria literaturii române*, I, 1969; Nicolae Iorga, *Istoria literaturii române*, I, 1970; Ion Rotaru, *O istorie a literaturii române*, I, 1971; I.C. Chițimia, *Probleme de bază ale literaturii române vechi*, 1972; Doina Curticăpeanu, *Orizonturile vieții în literatura veche românească (1520-1743)*, 1975; Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Iosif Sava, *Muzica și literatura*, II, 1987.